

Temizlik: İmanın Yarısı ve Hayatımızdaki Önemi

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى

سَيِّدِ الْأَوْلِيَاءِ وَالْآخِرِينَ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَ

صَحْبِهِ أَجْمَعِينَ وَمَنْ تَبِعَهُ بِإِحْسَانٍ إِلَى يَوْمِ

الدِّينِ. اما بعد:

فَاعْلَمُوا أَيُّهَا الْإِخْوَانُ فَإِنَّ أَفْضَلَ الْحَدِيثِ

كِتَابُ اللَّهِ، وَأَفْضَلَ الْهَدْيِ هَدْيُ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَشَرَّ الْأُمُورِ مُحَدَّثَاتُهَا،

وَكَلَّ مُحَدَّثَةٍ بَدْعَةٌ، وَكَلَّ بَدْعَةٍ ضَلَالَةٌ، وَكَلَّ

ضَلَالَةٍ وَصَاحِبُهَا فِي النَّارِ وَبِالسَّنَدِ الْمُتَّصِلِ

إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ:

*Eûzü billâhi mineşşeytânirracîm. Bis-
millâhirrahmânirrahîm*

*el-Hamdü li'l-lâhi rabbi'l-âlemîn.
Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidi'l-evvelîne
ve'l-âhirîn seyyidinâ Muhammedin ve âlihî ve
sahbihî ecmaîn. Ve men tebiahû bi-ihsânin ilâ
yevmi'd-dîn.*

Emmâ ba'd:

Fa'lemû eyyühe'l-ihvân fe-inne efdale'l-hadîsi kitâbu'l-lâh ve efdale'l-hedyi hedyü seyyidinâ Muhammedin sallallâhu aleyhi ve sellem. Ve şerre'l-umûri muhdesâtühâ ve külle muhdesetin bid'atün ve külle bid'atin dalâletün ve külle dalâletin ve sâhibehâ fi'n-nâr. Ve bi's-senedi'l-muttasılı ile'n-nebiyyi sallallâhu aleyhi ve selleme ennehû kâl.

الطُّهُورُ شَطْرُ الْإِيمَانِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَمْلَأُ

الْمِيزَانَ وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَمْلَأَنَّ مَا بَيْنَ

السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَالصَّلَاةُ نُورٌ وَالصَّدَقَةُ بُرْهَانٌ

وَالصَّبْرُ ضِيَاءٌ وَالْقُرْآنُ حُجَّةٌ لَكَ أَوْ عَلَيْكَ كُلُّ

النَّاسِ يَغْدُو فَبَائِعٍ نَفْسَهُ فَمُعْتِقُهَا أَوْ مَوْبِقُهَا

*et-Tuhûru şatru'l-îmân. Ve'l-hamdü li'l-lâhi temleü'l-mîzâne ve sübhâna'l-lâhi ve'l-hamdü li'l-lâhi temleâni mâ beyne's-semâi ve'l-ardı. Ve's-salâtü nûrun ve's-sadakatübürhânün ve's-sabru dıyâun ve'l-Kur'ânü hucetün leke ev aleyke küllü'n-nâsi yağdû fe-bâiun nefsehü fe-mu'tikuhâ ev mûbikuhâ.*¹

---

¹ Müslim, "Tahâret", r. 1; Ahmed b. Hanbel, V, 343-344, r. 22908; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, IX, 276, r. 25998; Gümüshânevî, *Ramûz*, I, 221. Bk. Tirmizî, "Da'avât", 86, r. 3517; İbn Mâce, "Tahâret", 4, r. 280; Nesâî, "Zekât", 1, r. 2437; Dârimî, "Tahâret", 2, r. 679; Ahmed b. Hanbel, V, 342, r. 22902; İbn Hibbân, *Sahîh*, III, 123, r. 844; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, I, 69, r. 185; Beyhakî, *Şuabu'l-îmân*, IV, 298, r. 2548; Deylemî, *el-Firdevs*, II, 262, r. 3976; Begavî, *Şerhu's-sünne*, I, 319, r. 148.

Sadaka Resûlullah fi mâ kâl ev kemâ kâl.

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Allah'ın selamı, rahmeti, bereketi üzerinize olsun, Allahu Teâlâ hazretleri *dareyn* sadetine cümlelerinizi nail eylesin. Peygamber Efendimiz'in mübarek hadîs-i şerîflerinden okuyup taallüm etmek, böylece tefeyyüz eylemek, sevap kazanmak maksadıyla toplanmış bulunuyoruz.

Bu hadîs-i şerîflerin okunmasına başlamadan önce kendilerine borçlu olduğumuz, sevgiyle saygıyla bağlı olduğumuz kimselere sevgimizin, saygımızın bir nişanesi olmak üzere başta Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz'e hediye olsun diye ve onun cümle âl'inin, ashâbının, etbânının, ahbâbının ruhlarına ayrı ayrı hediye olsun diye; sâdât ve meşâyih-i turuku aliyemiz cümlesinin, hocamız Muhammed Zahid-i Bursêvî'nin, okuduğumuz kitabı yazan müellifin ve bu hadîs-i şerîfleri bize kadar nakil ve rivayet etmiş olan râvîlerin, bu beldeleri fetheden fatihlerin, şehitlerin, gazilerin cümle hayır hasenât sahiplerinin ve hâsseten şu caminin yapılmasına,

hizmette devamına sebep olanların kendilerinin ve geçmişlerinin, uzaktan ve yakından bu hadisleri dinlemek üzere buraya teşrif etmiş olan siz kardeşlerimizin âhirete göçmüş bütün sevdiklerinin, yakınlarının ruhlarına hediye olsun, ve sair mü'minîn ü mü'minât ve müslimîn ü müslimât kardeşlerimizin ruhlarına da Allahu Teâlâ hazretleri ikram eylesin; cümlesinin kabirleri pür-nûr, ruhları mesrur olsun; makamları âlâ, dereceleri yüksek olsun diye, biz yaşayan mü'min kullar da Rabbimiz'in rızasına uygun yaşayalım sünnet-i seniyyeyi ihya eyleyip şehit sevaplarına nail olalım, huzur-u Rabbi'l-İzzet'e sevdiği, razı olduğu kullar olarak varalım diye, bir *Fâtiha* üç *İhlâs-ı Şerîf* okuyup öyle başlayalım.

Ebû Mâlik el-Eş'ârî *radıyallahu anh*'ın rivayet ettiği bu hadîs-i şerîfte Peygamber *sal-lallahu aleyhi ve sellem* hazretleri bazı konulara dikkatimizi çekip onların ehemmiyetini bize bildiriyor. Birinci cümlesi;

a. Temizlik İmanın Yarısıdır

et-Tuhûru şatru'l-îmân. “Temizlik imanın yarısıdır. Büyük bir parçasıdır, önemli bir kısımdır.” *Ve'l-hamdü li'l-lâhi temleü'l-*

mîzân. “Elhamdülillah sözü mahşer gününde amel terazisinde kulun sevap hanesini doldurur.” *Ve sübhâna’l-lâhi ve’l-hamdü li’l-lâhi temleâni mâ beyne’s-semâi ve’l-ard*. “Sübhânallâhi ve’l-hamdü lillâhi sözleri yerle göğün arasını doldurur.” *Ve’s-salâtü nûrun*. “Namaz nurdur.” *Ve’s-sadakatübürhânün*. “Verilen mâlî yardımlar, zekâtlar, sadakalar kişinin burhanıdır.” *Ve’s-sabru dıyâun*. “Sabretmek ışık saçıcı bir ziyadır, ışıktır.” *Ve’l-Kur’ânü hucetün leke ev aleyke*. “Kur’ân-ı Kerîm senin lehine şahittir. Veyahut aleyhine delildir.” *Küllü’n-nâsi yağdû fe-bâiun nefsehû fe-mu’tikuhâ ev mûbikuhâ*. “Her kişi sabahleyin yola çıkıp işe koyulduğu günü yaşamaya başladığı zaman, nefsini satışıya çıkarmış demektir. Ya onu âzat etmekte ya da helak etmektedir.”

Kısaca mealini verdikten sonra dilimizin döndüğünce, aklımızın erdiğince hadîs-i şerîfi açıklamaya çalışalım.

et-Tuhûru şatru’l-îmân. “Temizlik imanın önemli bir parçasıdır, yarısıdır.” Temizlik dış temizlikten başlar; kalp temizliğine,

iç temizliğine kadar uzanır. İslâm dini, müslümanın temiz olmasını emretmiştir. Temizlik iki çeşittir. Bir dış temizlik; kirlerden, paslardan, tozlardan topraklardan arınmış olmak. Buna; necasetten, necis olan şeylerden temiz olmak diyoruz. “Taharetlenmek” diye halkımızın arasında yayılmıştır. Tuvalete gittiği zaman *hades* dediğimiz büyük pisliklerden de temizlenmesi; ayrıca gusül abdesti alması gereken durumlarda gusül abdesti alması, elbisesinin temiz olması, namaz kıldığı yerin temiz olması, bunun dışında da mânevî temizlikler bâbında niyetinin temiz olması, kalbinin temiz olması, herkese iyi niyet beslemesi, içinin temiz olması gibi durumlar var. Hepsi önemli.

Tabi kalp temizliği hepsinden önemli. Kişinin kalbi mutlaka tertemiz olacak, niyeti tertemiz olacak, halis olacak, katıksız olacak. İçi başka, dışı başka olmayacak. İslâm’da içi başka dışı başka olan kimseye “münafık” deniliyor. Münafıklık çok kötü bir sıfat, Allah’ın sevmediği bir sıfat. İnsan, dışını temizleme maddeleri ile temizler, içini tasavvufla temizler. Tevbe ve istiğfar ederek kendisini günahlardan arındırır. Temizliğin her çeşidine dikkat

etmek lazım. Birisi ötekisinin yerine geçip de ötekisini yapmamayı gerekli kılmaz. Bir seri temizlik; hepsi lazım. Bir insanın üstü, elbisesi şeriat bakımından kirlî olsa namazı kabul olmaz. “Kalbim çok temiz, abdest de almıştım gusülüm de vardı.” Ama üstün temiz değil. Üstü temiz, her şeyi temiz, namaz kıldığı yer pis olmaz. Ayak bastığı, secde ettiği yer de *şer’an* temiz olacak.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* titiz bir baba gibi, bir annenin evladını ilkokuldan itibaren, küçüklükten itibaren temizliğin en ince teferruatına kadar alıştırdığı gibi çağındaki müslümanlara emrederek, hadîs-i şerîflerinde temizliğe alıştırmıştır. O zaman için çok ileri, hiç kimsenin yapmamış olduğu bir şeyi, diş temizliğini de emretmiştir. Hatta fırça yok, daha başka alet edevat yok. Parmağı ile temizlemek veyahut bir dal parçasının ucunun tellenmiş olan liflerini fırça gibi kullanmak suretiyle temizlemek, misvaklanmak namazın sevabının çok olmasına yol açıyor, sevabı yetmiş kat daha fazla oluyor. Tırnakların kesilmesi, kılların kazınması bıyıkların kısaltılması, sakalın uzatılması; ellerin, ayakların, yüzün

namaz kılmadan önce abdest dediğimiz şekil ile yıkanması, vücudun tepeden tırnağa gusül dediğimiz büyük temizlik şekliyle temizlenmesi...

Müslüman her yönden temizdir ve bu çevresine de intikal eder. Fakir olabilir, yoksul olabilir, elbisesi yamalı olabilir ama pis olmaz. Çorabı leş gibi kokmaz. Çorap giymek mecburiyeti yoktur, kirlenmişse yıka, kurut. İki tane çorap al; birisini kurut, ötekisini giy. Ötekisini kurut, berikisini giy. Adam camiye geliyor; çorabı ayak terinden sıırıslıklam ıslanmış. Millet burnunu tutmak zorunda kalıyor; neredeyse orada duramayacaklar, yanından uzaklaşıyorlar. O hiç aldırmıyor. Be mübarek işte bak burada abdest alma muslukları var. Git ayağını gıcır gıcır yıka, ondan sonra gel. Çorapları da dışarıda pabucunun içinde bırak, giyme. Bastığın halılara yazık. Ondan sonra başkası secde edecek. O bakımdan insan fakir olabilir ama temiz olur. Fakirlik ayıp değil, yamalı giymek ayıp değil ama pis gezmek ayıp; yıkanmamak, pis olmak, pis kokmak ayıptır.

Onun için dedelerimizin hayatlarında görüyoruz; pırl pırl iç ve dış temizliği vardır.

Elbiseleri temizdir, kendisi temizdir. Hatta Avrupalılar eskiden yıkanmazlardı, yıkanmayı yeni yeni bizden öğrendiler. Senede bir silinirlerdi. Avrupalılar'ın bir seyyahı Osmanlı diyarına gelmiş de; "Bu adamlar suyun içinden çıkmıyorlar, ördek gibi boyuna yıkanıyorlar, hasta olacaklar." diyor. Türk hamamlarını görmüş, tertemiz. Herkesin yıkandığını, keselendiğini, üzerlerinde hiç kir pas kalmadığını görüyor, garipsiyor; "Bu kadar yıkanılır mı?" diyor, alışmamış. Yıkama şekillerini bilmezler; küvetin içine suyu doldururlar, bütün aile o suyun içine girer çıkar, birisinin kiri ötekisinin üstüne yapışır, saçlarının arasına girer. Böyle temizlik olmaz. Kullanılmış su ile temizlik yapmaya kalkarlar. Halbuki İslâm kurnayı açar, şakır şakır doldurur, tası döker. Hamama giden bir insan, ilk önce kurnasının çevresini şöyle tertemiz bir yıkar. Ondan sonra suyu doldurur, kurnadan taşırır. "Herhangi bir kir kalmasın." diye tekrar tekrar yıkanır, yıkanır, yıkanır. Pırıl pırıl olur, üzerinde hiç bir şey kalmaz. Tırnaklarını keser, saçlarını traş eder, ağzını burnunu çalkalar, kulaklarını siler, her türlü temizliğini yapar.

b. Mânevî Kirlerden Temizlenmesi İçin Tevbe ve İstiğfar Vardır

Ayrıca mânevî kirlerden temizlenmesi için tevbe ve istiğfar vardır. Tevbe eder, istiğfar eder. Hatasını düşünür, hatasını tespit edince gözyaşı döker; “Yâ Rabbi! Beni affet, yine yanıldım, yine şeytana uydum, yine istemediğin şeyleri yaptım.” der, tevbe ile günahlardan yıkanır, pâk olur Peygamber *sallallahu*

aleyhi ve sellem müjdelemiş: لَا كَبِيرَةَ مَعَ

الاسْتِغْفَارِ وَلَا صَغِيرَةَ مَعَ الْإِصْرَارِ *Lâ sağîrate*

*me'a'l-ısrâr ve lâ kebîrate me'a'l-istiğfâr.*²

“Tevbe ve istiğfar edince küçük günah, büyük günah kalmaz hepsi affolur. Allahu Teâlâ hazretleri onu anasından doğduğu gün gibi pâk eder. Namaz, oruç insanı pâklaştırır. Hac, insanı günahlardan pâk eder, anasından doğduğu gibi günahsız hale getirir.

---

² Deylemî, *el-Firdevs*, V, 199, r. 7994; Münâvî, *Feyzu'l-Kadîr*, VI, 436, r. 9920; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, IV, 218, r. 10238.

Demek ki ibadetler de bizi mânevî bakımdan temizliyor. Bir de nefsin ayıpları vardır. İnsan nefsinin ayıpları. Mesela vefasızlık, mesela kin, haset, cimrilik, pintilik, gadir, zulüm. Bunlar da nefsin birer kiridir, ayıbıdır. Bu kirler, bu ayıplar da tasavvufu temizler. Tasavvuf eğitimi ile temizlenir. Yoksa bir insanın içinde bu kötü huylar durdukça boşuna çalışmış olur. İleriye gidemez, büyük zararlara uğrayabilir. Çünkü içi pistir. Çünkü o içindeki ahlâk pislikleri, ahlâkî kusurlar onun amelini heba eder.

Mesela Kur'ân-ı Kerîm'den âyet-i kerîme okuyalım. لَا تُبْطِلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ

وَالْأَذَى *Lâ tübtılû sadakâtiküm bi'l-menni*

*ve'l-ezâ.*³ “Verdiğiniz zekâtları, sadakaları başa kakmak suretiyle boşa çıkarmayınız, iptal ettirmeyiniz, bâtıl etmeyiniz, heba etmeyiniz.” O bakımdan demek ki başa kakmak, eza vermek, hayır yaptığı insana gönül kırıcı sözler

---

³ 2/Bakara, 264.

söylemek, haşin davranmak olmuyor. Sonra

الْحَسَدُ يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ كَمَا تَأْكُلُ النَّارُ

الْحَطَبِ *el-Hasedü ye'külü'l-hasenâti kemâ*

*te'külü'n-nârü'l-hatab.*⁴ “Haset, kıskançlık insanın salih amellerinden hâsıl olan sevapları kül eder, ateşin odunu yakıp kül ettiği gibi yer bitirir.”

Demek ki haset etmeyecek. Sonra vefasızlık, sonra kendini beğenmek, kibir, zulüm, gadir, haksızlık, bir tarafa meyledip öbür tarafa haksızlık etmek, işte bunların hepsinin temizlenmesi için de tasavvuf denilen bir ilim vardır. Temizlenmenin yolları vardır, metotları vardır; o metotları insanların uygulaması ve o kötü huylardan kurtulması lazım. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* hazretleri

---

⁴ Ebû Dâvud, “Edeb”, 52, r. 4903; İbn Mâce, “Zühd”, 22, r. 4210; Abd b. Humejd, *Müsned*, II, 338, r. 1428; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, VI, 330, r. 3656; Beyhakî, *Şu'abu'l-îmân*, IX, 10, r. 6184; Kudâî, *Müsnedü's-şihab*, II, 136, r. 1048-9; Deylemî, *el-Firdevs*, II, 159, r. 2812; Münâvî, *Feyzu'l-kadîr*, III, 125, r. 2908; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, III, 461, r. 7442.

şöyle buyuruyor: “Kötü huylardan kurtulan, güzel ahlâka sahip olan, güzel ahlâklı bir insan; güzel huyu sayesinde geceleri sabahlara kadar ibadet eden, uyumayan, gece kaim, gündüzleri de akşamlara kadar hep oruç tutan, gündüz saim insanlar kadar sevap alır.” O bakımdan dedelerimiz dini güzel anlamışlar, güzel uygulamışlardır. Her şeyleri tertemizdir, pırıl pırıldır. İçlerini de temizlemişlerdir, ahlâkları da güzeldir.

Şeyh Abdülehad-i Nûrî hazretleri, elinde kâğıt kalem ilimle meşgul oluyormuş. Dervişleri de yanına geliyorlar, oturuyorlar. Bir derviş gelip birileri hakkında bir takım sözler söyleyince hışımla başını bir kaldırmış, ona sert bir şekilde bakmış; “Gıybet yapma!” demiş. O olmuş. Hocasının o bakışı, o nasihati ona yetmiş, ondan sonra bir daha ömrü boyunca hiç gıybet etmemiş. Kimsenin ismini anıp da, aleyhinde konuşmamış. Arkadaşları, tanıdıkları soruyorlar;

“Yahu biz senin hiç düşmanını görmedik. Herkes seni seviyor, herkes sana hayran, herkes sana âşık, herkes seni beğeniyor. Bunu nasıl sağladın?” Diyor ki;

“Yıllar önce bir gün hocamın yanına gittiğim zaman bir cahillik ettim, gıybet edecek oldum. Beni bir azarladı. Ondan sonra hiç gıybet etmemeye tevbe ettim. İşte onun hayrıdır, bereketidir. Ondan sonra çok dikkat ettim herhalde sevilmem ondan olsa gerektir.”

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* bir gün dedi ki;

“Dikkat edin, şimdi şuraya cennetlik birisi gelecek.” Herkes pür dikkat bekledi. Baktılar ki bir adam, sahabeden bir zât. Allah şefaatine nail etsin; abdest almış, suları damlaya damlaya geldi, selam verdi oturdu. Sonra, ertesi gün yine;

“Dikkat edin buraya cennetlik birisi gelecek.” dedi. Yine baktılar aynı şahıs. Abdest almış gelmiş. Bu hadise üç defa oldu. Abdullah b. Ömer *radiyallahu anh* bu mübarek zâtın yanına vardı, dedi ki;

“Ben babamla biraz dargınım, iyi değilim. Senin yanında kalsam beni evinde barındırır mısınız? Birkaç gece misafir eder misin?”

Adamın yanına gitti. Yatsıyı kıldıktan sonra eve geliyorlar Abdullah b. Ömer pür dik-

kat onu seyrediyor; “Acaba hangi ameli işleyecek, ne dualar yapacak? Allah onu cennetlik etmiş ben de onu öğreneyim.” diyor. Mübarek zât, öteki müslümanların da mutata olarak yaptığı şeyleri yapıp yatıyor, uyuyor. Gece tehecüde kalkıyor, sabah namaza gidiyor. Abdullah b. Ömer baktı ki kendisinin bildiği şeyin üstüne ilave başka bir şey yapmıyor. Kendisinin hiç bilmediği, yeni bir şey yok. Üç gün geçti. İyice tarassud etti o zâtı. Sonunda asıl meramını anlattı.

“Peygamber Efendimiz senin hakkında ‘cennetliktir’ buyurmuştu, asıl merakım bu. Anlaşıyor ki senin Allah’a makbul bir işin var, ben de onun ne olduğunu anlamak için sana misafir oldum. Yoksa başka bir sebep yoktu. Ama inceledim, anlayamadım. Nedir senin durumun?” dedi. Dedi ki;

“Vallahi işte gördüğün gibiyim, benim başkaca bir durumum yok. Gördüğün şekilde yaşarım, gördüğün ibadetleri yaparım, olağanüstü bir halim yok, sade bir müslümanım.”

“Peki, öyleyse hakkını helal et.” diye vedalaştı, teşekkür etti. Ayrılırken onu durdurup şöyle dedi:

“Belki şu sebep olabilir; ‘Ben hiç kimseye karşı içimde bir kötülük duymam, kötülük beslemem, kötü zan beslemem.’ Belki budur.” dedi.

yledir. Hakikaten müslümanın kalbinin temiz olması bu kadar önemlidir. O halde temizliğin her eşidi İslâm’da bu kadar önemliymiş.

Bizler de dış temizliğimize dikkat edelim. Kötü koku, çirkin koku, kötü görünüş vesaire olmasın; bu bir. İkinici olarak devamlı abdestli gezelim. Abdestli gezmek insanı çok hayırlara, bereketlere erdirir. Haftada en aşağı bir defa, Cuma günü gsl abdesti alalım. Çünkü “Cuma günü Allah’a inanarak, sevabını Allah’tan bekleyerek gsl abdesti alan kimse- nin geçen haftaki tüm günahları  gün ziyadesiyle affolunur. Yani on günlük günahı affolunmuş olur.” Kadın için de böyledir. Erkek için de böyledir.

Onun için Cuma günü yıkanmaya da dikkat edelim. En aşağı haftada bir kez güzelce sabunlanarak, keselenerek yıkanalım. Ayrıca günahlardan yıkanmak için tevbe ve istiğfarı ihmal etmeyelim. Her gün en aşağı yüz

defa *estağfirullah* diyelim. Peygamber Efendimiz; “Ben de böyle yaparım.” diye hadîs-i şerîflerde bildirmiş. Aşk ile şevk ile gözyaşı ile boyun bükerek tazarru ile niyaz ile Rabbiniz’den afv u mağfiret dileyelim. Bir de şu kötü huyları üzerimizden atmak için ciddi olarak kendimize çeki düzen verip ahlâkımızı güzelleştirmeye, nefsimizi tezkiye etmeye, nefsimizi pâk eylemeye gayret edelim. Şu kötü huyları atalım, iyi huyları alalım. İnsan-ı kâmil olalım. Allahu Teâlâ hazretlerinin sevgili kulu olmaya azmedelim.

Allahu Teâlâ hazretleri temizliğin maddîsini mânevîsini, görünenini görünmeyeni, her çeşidini cümlemize nasip eylesin.

Ve’l-hamdü li’l-lâhi temleü’l-mîzân. “*Elhamdülillah* demek kulun amel terazisinin, mîzânın kefesini doldurur.”

Bu mîzan nasıl bir mîzandır?

Amellerin tartıldığı bu terazi öyle bir terazidir ki melekler ona bakarken ürperip huşu ve haşyet içinde büzülürlermiş. Muazzam bir şey! Yedi kat sema ve yeri içine alacak kadar büyükmüş. Onun o büyüklüğü karşısında melekler huşû ve haşyet içinde büzülürlermiş.

Öyle muazzam bir kefe! *Elhamdülillah* sözünün onu doldurması ne kadar kıymetli bir söz olduğunu gösteren bir işaret oluyor.

Elhamdülillah ne demek?

Yâ Rabbi! Her türlü şükürler, övgüler, medihler, senâlar sana layıktır, senindir. Senin hakkındır, sana olsun.” demek. Çok kıymetli, güzel bir sözdür.

İnsan hangi duygudan sonra *elhamdülillah* der?

Rabbinin, kendisinin üzerine saçtığı çeşit çeşit nimetleri görür, anlar, idrak eder, içine teşekkür duygusu dolar, Rabbine şükran duygusu dolar, o zaman *elhamdülillah* der. İşte bu duygu çok kıymetli oluyor. Yâ Rabbi! *Elhamdülillah*, bana akıl vermişsin, sıhhat vermişsin, çoluk çocuk vermişsin. *Elhamdülillah* güzel bir memlekette yaşıyoruz. İman vermişsin. Ya Rusya’da olsaydım benim halim nice olurdu? Ya Güney Amerika’da olsaydım. O kadar kâfirin arasından nereden tanıyıp da, nasıl İslâm’a gelecektim. Ya Afrika yerlilerinin ormanlarındaki bir köyde doğmuş olsaydım acaba İslâm’ı bulabilir miydim? O kadar geniş kültürüm olabilir miydi? Ya Hindistan’ın o üç

yüz milyon, beş yüz milyon insanı arasında bir insan olsaydım; bir sürü batıl inanç arasında İslâm'ın gerçeğini anlayıp da müslüman olabilir miydim? Ya Kızıl Çin'de olsaydım, o yedi yüz milyon, bir milyar insan kalabalığı -çil yavrusu gibi veyahut karınca gibi kıyım kıyım her taraf insan- içinde, o bâtıl yollardan kendimi sıyırıp da müslüman olabilir miydim?

Yâ Rabbi! Ne mutlu bana ki beni müslüman eylemişsin, sana hamdolsun. Yediklerime, içtiklerime, giydiklerime bak! Afrika'da bazı insanlar açlıktan ölüyorlar. Kore'de bazı insanlar yağmur yağdı mı "karın doyuracağız" diye yerden solucan toplamaya gidiyorlar. Nice nice fakir insanlar var. Hindistan'da nice insan açlıktan kırılıyor. Afrika'da kuraklıktan hayvanlar ölüyor, çocuklar hasta oluyor, bir deri bir kemik kalıyorlar. Tabi hamd duygusu çok kıymetli bir duygu. Bu duyguyu yaşayalım, Allah'ın üzerimizdeki nimetlerini anlayalım. O nimetlerin kıymetini bilelim, O'na hamd u senâ ve şükür edelim. Çünkü bir nimet şükredildikçe artar. Şükredilmediği, kıymeti bilinmediği zaman elden kaçar. Mânevî kaide böy-

ledir, Allah'ın ilâhî kanunu budur. Kul, bir nimetin kadrini kıymetini bilmedi mi Allah çeker alır.

O bakımdan Allah'ın nimetlerini bilelim. Allah'ın nimetlerini bilmek de bir kaide, Peygamber Efendimiz'in tavsiyesi. Kendini kendinden aşağıdakilerle mukayese edeceksin, kendinden yukarıdakilerle mukayese etmeyeceksin. Peygamber Efendimiz; "Nimeti daha iyi anlamak için bu daha uygundur." diyor.

"Yahu hocam; Amerikalılar'ın arabaları var, uçakları var, geniş arazileri var. Sabancı'nın Boğaz içinde şu kadar köşkü var." vesaire.

"Adapazarı'nda bir kaloriferli daireciğim var, küçücük bir dükkânım var, ayda şu kadarcık gelirim var." Senin o beğenmediğin haline, nice insan imrenip duruyor. Yükseklerle bakarsan tabi gözün doymaz, karnın doymaz, gönlün mutmain olmaz. Sen Sabancı'yla, Vehbi Koç'la kendini ne mukayese ediyorsun? Daha aşağıdaki insanlara bak. Şöyle gecekondu semtini bir dolaş, Anadolu'nun bir uzak köyüne, susuz köylerine git bakalım. Bir Güney

Doğu Anadolu'ya, bir Doğu Anadolu'ya git. İç Anadolu'nun çorak arazilerini; milletin neler çektiğini, atır atır soğuklarda, ayazlarda nasıl yaşadığını gr bakalım. Elhamdülillah burada manzaralı yerde oturmuşsun; önünde gl, arkada dağ, yeşillikler.

Peygamber Efendimiz'in tavsiyesi nedir?

Kendinden aşağıya bakacak. Doğu Anadolu'ya gidemezsen, Güney Doğu Anadolu'ya gidemezsen tarihi düşün. Peygamber Efendimiz'i düşün, sahabesini düşün ki evinde üç ay ateşin yanmadığı olurmuş. Eve gelirmiş, sorarmış;

“Yiyecek bir şey var mı?”

“Yok, yâ Resûlallah! Hadi ben de zaten oruca niyetlenmiştim, oruca heves ediyordum.”

Karnı doyuncaya kadar bir yemek yememiş. Bir buğday ekmeğiyle peş peşe birkaç defa karnını doyurmamış. Bizim önümüzde buğday ekmeği, pamuk gibi. Bastırdığın zaman sünger gibi iner, çıkar. Mis gibi kızarmıştır. Bazı fırınlar içine süt de katıyorlar. Ondan sonra meyveler, zmler, elmalar, tarlalarda

yerlere dökülüyor. Çeşit çeşit otlar, çıkarsak bunlardan ne güzel yemekler olur. Bu otların kimisi ne kadar tatlı, ne kadar güzeldir.

Elhamdülillah. Demek ki insan aşağıya baktı mı nimetleri anlar. Sen Allah'ın çok mu matah bir kulusun? Peygamber Efendimiz o kadar sıkıntı çekmiş. Sen ondan en aşağı yüz misli daha iyi durumdasın. Peygamber Efendimiz bir abânın üstüne yatarmış. İki kat yaparlarmış. Şöyle halı gibi bir şey oluyor nihayet. "Peygamber Efendimiz biraz rahat etsin." diye bir gün dört kat yapmışlar. Sabahleyin demiş ki;

"Bu gece benim yattığım yere ne yaptınız, yeni bir yatak mı getirdiniz?"

"Yok, ya Resûlullah! Biraz daha yumuşak olsun diye dört kat yaptık."

"Onu eski haline getirin, rahat olunca bu gece teheccüde kalkamadım." demiş.

Rahatı istemiyor. Bir gün tok gezmiş, bir gün aç gezmiş. Peygamber Efendimiz'in odaları mescide açılırdı. Nasıl bir kapı idi acaba? Ceviz kapı mıydı, maun kapı mıydı, gümüş kapı mıydı, yoksa Kâbe'nin kapısı gibi altın kapı mıydı?

Hayır. Kıldan örülmüş bir perde şeklindeydi. Menteşeli bir kapı değildi. Tavanı hurma dalları ile kaplıydı. Râvîlerden bir tanesi; “O hücrelerden birini gördüm. Eni bir zirâ idi, boyu üç zirâ idi.” diyor. Bir zirânın ne kadar olduğunu bilmiyorum ama hadi diyelim bir kulaç olsun -o kadar yoktur da- Peygamber Efendimiz’in odalarından bir tanesinin eni bir kulaç, boyu üç kulaçmış. Kabir gibi bir şey. Yani somya sığmayacak bir yer. Emevî hükümdarları zamanında buraları yıkıp mescidi genişletmeyi düşünmüşler. O zaman sahabe-i kirâm; “Peygamber Efendimiz’in hücreleri yıkılıyor.” diye sakalları ıslanacak kadar ağlamışlar. Keşke bunlar böyle kalsaydı. Nasıl odaları olduğunu, Peygamber Efendimiz’in nasıl yaşadığını herkes görseydi. “Bak duvarları nasıl basit, bak kapısı nasıl sadece bir perdeden ibaret, bak nasıl yukarısı hurma dalları ile örülmüş, ne kadar sade, ne kadar mütevazı.” diye herkes bilseydi. Allah’ın en sevgili kulu öyle yaşarken aramızda en çok şikâyet eden kişinin evi bile onun evi yanında saray gibidir. Kaç tane odası vardır, her türlü imkânı vardır.

Bizim en aç, en fakir dediğimiz insanın yanında sahabe-i kirâmın durumu nasıldır?

Ebû Bekir *radıyallahu anh*'ı anlatayım, ilk önce onun adı geldi hatırıma. Ebû Bekr-i Sıddîk zengin bir insandı da hepsini Allah yolunda verdi. Peygamber Efendimiz bir gün evinde yiyecek bulamayınca uyku tutmuyor, dışarıya çıkıyor.

“Buzdolabından alsın.”

Ne buzdolabı, ne yemek dolabı, neden bahsediyorsun sen? Eni bir kulaç, boyu üç kulaç olan bir oda. Eşyası mı var? Deposu mu var? Dolabı mı var? Hayır. Evde yemek yok. Evde yemek nasıl oluyor? Bir torba hurma getiriyorlar, bir tas keçi sütü getiriyorlar; “İç bunu, yâ Resûlallah!” diyorlar. Belki biraz kavrulmuş bir arpa buğday olursa -kavuk dedikleri- onu alıyor ağzına. Bizim leblebi, çerez, mısır patlatması yediğimiz gibi. Tabi biz yemek yemişizdir de çarşıda, pazarda, deniz kenarında gezerken eğlencelik olarak yeriz. Aç, açlıktan dışarıya çıkıyor. Yolda bir karaltı görüyor.

“Kimsin?” diye soruyor.

“Benim yâ Resûlallah!” diyor, Ebû Bekr-i Sıddîk Efendimiz.

“Yâ Ebû Bekir! Gecenin bu vaktinde dışarıda ne arıyorsun?” diyor.

“Yâ Resûlallah! Evde yiyecek bir şey yoktu, açlıktan uyuyamadım da ondan dışarı çıktım.” diyor. Ebû Bekr-i Sıddîk, açlıktan dışarıya çıkmış. Biraz daha beraber yürürken bir iri karaltı ile karşılaşıyorlar;

“Kim o?” diyorlar, Hz. Ömer;

“Benim yâ Resûlallah!” diyor.

“Yâ Ömer! Gecenin bu vaktinde dışarıda ne arıyorsun?”

“Evde yiyecek bir şey yoktu da uyku tutmadı yâ Resûlallah!” diyor.

Üç kişi, üç tane aç, karınlarına kaç gündür yemek girmemiş üç mübarek insan. Nihayet sahabeden bir zâtın kapısını çalıyorlar da ona misafir oluyorlar. O da önlerine bir hurma dalı getiriyor;

“Buyurun, bunlardan yiyedurun yâ Resûlallah! Bugün bana ne devlet!” diyor. Ay parçası gibi üç mübarek, nuranî insanı kapıda görünce hemen onlara hurma ikram ediyor. Onlar onu yerken gidiyor hemen bir oğlak kesiyor, hazırlıyor, pişiriyor, önlerine getiriyor.

Açlık bir gün Ebû Hureyre *radiyallahu anh*'ın canına tak etmiş de, Ebû Bekr-i Sıddîk'in yanına gidiyor. Diyor ki;

“Yâ Ebâ Bekir! Ben Kur'an okuyayım, sen beni dinle, bakalım yanlışımdır mı?”

“Oku.” diyor, dinliyor.

“Yanlışın yok.” diyor.

“Peki Allah'a ısmarladık.” diyor, çıkıyor. Hz. Ömer'in yanına gidiyor;

“Yâ Ömer! Ben Kur'an okuyayım da bir dinle bakalım, yanlışımdır mı?”

“Oku.” diyor, okuyor.

“Yanlışın yok.” diyor, çıkıyor.

“Ömer'in işin iç yüzünü anlaması lazımdı çünkü benim kendisinden daha iyi Kur'an bildiğimi bilir. ‘Bu başka maksatla gelmiştir.’ diye anlaması, bana bir şey çıkarması lazımdı.” diyor.

“Eve gidince bir ikram olur, ev sahibi misafire bir ikram eder.” diye onun için gitmiş, açlık canına tak etmiş. Belki o mübareklerin de evinde bir şey yok, ondan ikram edemiyorlar yoksa eve gelen insanı ikramsız bırakmazlar. İkisinden çıktıktan sonra artık açlıktan

eli ayağı kesilmiş, dermanı kalmamış, bir kenara yığılmış. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz oradan geçerken onun ayak seslerinden gözlerini açıyor, ayağa kalkıyor, hürmetinden canına can geliyor. Efendimiz şöyle göz ucuyla bakmış, selam vermiş;

“Gel arkamdan.” demiş. Eve gelmişler. Peygamber Efendimiz soruyor;

“Yiyecek içecek bir şey var mı?”

“Birazcık süt var yâ Resûlallah!” diyorlar.

“Gönderin bu tarafa.” diyor. Bir tas süt. “İç bunu.” diyor. Ebû Hureyre *radıyallahu anh* içiyor, içiyor, içiyor. Peygamber Efendimiz’in bereket mucizeleri vardır. Bazen az bir miktar yiyecek veya içecek yetmiş kişiye, seksen kişiye, üç yüz kişiye yeter.

Bir seferde su kalmadı.

“Mevcut sularınızı getirin, şu kaba koyun.” dedi, koydular. Parmağını içine soktu;

“Temizleyici ve temiz olan şu sudan hepiniz istediğiniz kadar alın.” dedi. İbn Mes’ud *radıyallahu anh* diyor ki;

“Parmaklarının arasından suyun fışkırdığını gördük. Üç yüz kişi kadardık. Hepimiz o

kaptan suları aldık, abdestlerimizi aldık, içme sularımızı sağladık, su hâlâ akmaya devam ediyordu.” Bu, Peygamber Efendimiz’in mucizelerindedir.

“İç bakalım.” dedi, içti, içti, içti.

“O kadar çok süt içtim ki” diyor Ebû Hureyre *radiyallahu anh* “Karnım düz oldu.”

Demek ki açlıktan karnı sırtına yapışmış. Zayıflıktan karnı sırtına yapışmış da doymanın alameti olarak; “Karnım tepe gibi oldu, davul gibi oldu, tömbeki gibi oldu.” demiyor. Ne diyor? “O kadar çok süt içtim ki karnım düz oldu.” diyor.

c. Allah, Şişman Alimi Sevmez

Peygamber Efendimiz buyurmuş ki; “Allah, şişman alimi sevmez.”

Neden?

Çünkü obur, çok yiyor. “Alimse nefsinin bu kadar beslemeyecek.” demek istiyor. Şimdi bizim halimiz ne, onların halleri ne? Ne sıkıntılar çekmişler. Sanki biz onlardan daha üstünüz de Allah bize mükâfat olarak bunları veriyor? Hayır! Bu da bir imtihan. Yokluk da imtihan, varlık da imtihan. Onlar sabretmişler, ecir kazanmışlar. Bize ne düşüyor?

Bize de şükredip ecir kazanmak düşüyor. Çünkü Peygamber Efendimiz buyurmuş ki;

الطَّاعِمُ الشَّاكِرُ كَالصَّائِمِ الصَّابِرِ

et-Tâ'imu'ş-şâkiru

ke's-sâimi's-

sâbiri.⁵ “Yemek yiyip de şükreden kimse, sabredip oruç tutan kimse kadar ecir kazanır.” Bizim de imtihanımız bu. Allah bize nimetleri vermiş; “Hayır, ben bunların hiçbirini yemeyeceğim, aç duracağım, açlıktan öleceğim.” O da değil. Ye, Allah’ın o nimeti sana gönderdiğini bil, şükret. Helalinden ye, haramını ayıkla, haramına hayır de; “Haramı istemem, Allah’ın helalleri bana yeter. Hiçbir şey bulamazsam dağlardan ot toplarım. Onlardan ne güzel yemekler olur.” de. Helalini iste, gözün tok olsun. Bil ki bu devirde Allah’ın nimetleri çok. Allah bizi nimetten imtihan ediyor. Bakalım kullar şükredecek mi, etmeyecek mi? Azacaklar mı? Azmayacaklar mı?

---

⁵ Dârimî, “Et’ime”, 4, r. 2067; Ahmed b. Hanbel, II, 283, r. 7806; Ma’mer, *el-Câmi’*, X, 424, r. 19573; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, IV, 504, r. 8518; Begavî, *Şerhu's-sünne*, XI, 280, r. 2832.

Ekseriyet azıyor. Ekseriyet, güzel manzaralı bir yer gördü mü, cebine para girdi mi azıyor. Manzaralı yerde içki içmek, zıkkımlanmak, mezeleri yuvarlamak istiyor. O da yetmiyor hadi gelsin bakalım bir şarkıcı, gelsin bakalım bir güzel meşhur dansöz. Boğaz'ın en güzel yerleri böyle danslı gazinodur. Yenikapı'nın, Bakırköy'ün en güzel tarafları böyle lüks eğlence yerleridir. Allah nerede nimet vermişse o nimeti alan insanların namazı daha çok kılması, şükretmesi gerekirken tuğyanları, azgınlıkları, günahları artıyor; imtihanı kaybediyorlar.

Elbette o zaman imtihan kaybedilmiş oluyor. Tabi güle güle günah işleyen ağlaya ağlaya cezayı çeker. “Haram mı, helal mi?” diye aldırmadan yutan, cehennemde cayır cayır yana yana haramların bedelini öder. O bakımdan Allah'a dua ediyoruz; bizi her çeşit haramdan korusun, bizi her çeşit günahattan uzak eylesin. Şimdi öyle bir devire geldik ki hiçbir kimse; “Ben harama bulaşmadım.” diyemeyecek bir duruma geldi. Memurların maaşları faize bulaştı, ticaretler karıştı. Hiçbir kimse şöyle alını açık bir şekilde; “Ben helal lokma

Yiyorum, hiç harama bulaşmadım.” diyemez. Rabbimiz bize yardım eylesin. Her şeyimizi helalinden ihsan eylesin. Haramlardan korusun. Korursa o korur. Peygamber Efendimiz; “Âhir zamanda herkes faiz yiyecek, yemeyene de tozu toprağı isabet edecek.” buyurmuş, böyle acayip durumlar var.

Allah yardımcımız olsun, günahlardan da uzak eylesin. Sevdiği razı olduğu kul olup sevdiği razı olduğu amelleri işlemeyi cümlemize nasip eylesin.

Ve sübhâna'l-lâhi ve'l-hamdü li'l-lâhi temleâni mâ beyne's-semâi ve'l-ardı. Sübhanallah demek *elhamdülillah* demek yerin göğün arasını doldurur, şu uçsuz bucaksız fezaları doldurur,

Sübhanallah ne demek?

“Yâ Rabbi! Hiç kusurun yok; her şeyin güzel, her şeyin hikmetli. Her şeyi bilirsin, her şeye kâdirsin, her şeyin tam.” demek, hayranlık duymak. İnsan ne zaman *sübhanallah* der? Hayranlığı zirveye çıktığı zaman. *Sübhanallah* demek; “Bittim, bayıldım.” demek gibi bir şey. “Yâ Rabbi! Her şeyin ne kadar güzel, ne

kadar hikmetli, ne kadar tam, ne kadar kusursuz.” demek. “Yâ Rabbi! Münezzehsin, seni tenzih ederim. Her türlü noksandan münezzehsin. Her şeyin güzel, her işin güzel.” demek. Bu söz de çok kıymetli bir sözdür, âşıkların sözüdür, Allah’ın da en çok sevdiği sözlerden birisidir.

Subhanallahi ve bi-hamdihi. İnsan güzelliği görür, mükemmelliği görür, her şeyin tam olduğunu görür *sübhanallah* der, ondan sonra da o güzelliğin sahibini över, *elhamdülillah* der; “Hamd sana Yâ Rabbi! Hamd senindir Yâ Rabbi!” der. Bu iki söz, küçücük iki kelimeciktir ama insanı çok büyük sevaplara erdirir. Azameti yerleri gökleri doldurur. Onun için bu sözleri içimizde duya duya, mânasını düşünene düşünene, tefekkür ede ede söylemeliyiz. Bunları hiç küçümsememek, azımsamamak lazım. Namazların arkasından 33 *sübhanallah*, 33 *elhamdülillah*, 33 *Allahu Ekber* diyoruz. Ne güzel! Bunların hepsi bize fabrikalar gibi gelir getiriyor. Koç’un fabrikası var, Arçelik’in koca tesisleri var, Bursa’da şu büyük firmanın otomobil fabrikası var. Bizim de var. Ne olmuş yani? Bizim az mı?

Sübhānallah, elhamdülillah, Allahu Ekber dedik mi Allah bize daha fazlasını verir. Yalnız onlar da öğrenirler de yaparlarsa o zaman bizi geçerler. Peygamber Efendimiz'in zamanında fukarâ-i müslimîn gelmişler;

“Yâ Resûlallah! Mahvolduk, öldük, bittik.” diye şikâyet etmişler. Efendimiz hafif bir tebessümle sormuş;

“Hayrola ne oldunuz böyle?” Demişler ki

Zehebe ذَهَبَ أَهْلُ الدُّثُورِ بِالْأَجُورِ

ehlü'd-düsûri bi'l-ücûri. “Yâ Resûlallah! Zenginler sevapların hepsini aldılar, götürdüler.”

“Nasıl aldılar götürdüler?”

“Orduya teçhizat lazım, dayıyorlar parayı; orduyu teçhiz ediyorlar, sevap kazanıyorlar. Gazilerin ailelerine yardım etmek lazım, veriyorlar parayı; onların yüzlerini güldürüyorlar. Yetime bakmak lazım, bastırıyorlar parayı; yetiştiriyorlar, sevap kazanıyorlar. Sadaka veriyorlar, zekât veriyorlar, hayır yapıyorlar, sadaka-i câriye yapıyorlar. Sevapları hep onlar alıyorlar.” Peygamber Efendimiz;

“Ben size bir şey öğreteyim. Onu yaptığınız zaman siz de onlar kadar sevap alırsınız.”

“Buyur yâ Resûlallah!” demişler.

“Her farz namazın arkasından 33 *sübhanelillah*, 33 *elhamdülillah*, 33 *Allahu Ekber* dersin, 99 olur. Bir de *Lâ ilâhe illallâhu vahdehû lâ şerike leh, lehü'l-mülkü ve lehü'l-hamdü ve hüve alâ külli şey'in kadîr* dersiniz, yüze tamamlanmış olur. İşte bunu yapınca siz de o kadar sevapları alırsınız.”

Sevine sevine gitmişler. Aradan bir zaman geçmiş, sonra yine gelmişler:

“Yâ Resûlallah! Zenginler de öğrenmiş, onlar da yapıyorlar.” Efendimiz;

“Bu, Allah’ın bir lütfudur,⁶ dilediğine verir.” Öğrenmezlerse biz onları geçeriz de öğrenirlerse onlar da kazanırlar. Kazansınlar. Yeter ki öğrensinler.

“Keşke benim sevdiğimi sevse cümle ehl-i cihân” dediği gibi şairin keşke hepsi Allah’a güzel kulluk etseler. Cennet geniş. Al-

---

⁶ Buhârî, “Ezân”, 155, r. 843; Müslim, “Mesâcid”, r. 142; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, II, 265, r. 3024.

lahu Teâla hazretleri cennette herkese gözünün görebildiği kadar yerler verecek. Cennette en az mülkü olan insanın mülkü bile bu semalar, bu yer kadar çok olacak. Bir ucundan bir ucuna gidemeyecek. Mülkü o kadar geniş olacak.

“Acaba cennette benden daha büyük mala, mülke, emlake sahip insan var mıdır?” diye düşünecek. “Benden fazlası yoktur. Ben galiba en fazlasıyım.” zannedecek. Bilmeyecek ki yukarılarda Allah’ın daha başka nice yüksek kulları var. Onların nimetleri neler, onun farkında değil. Cennet ehlerinden bir kimse, cennet ehlerinden daha yüksek seviyeli bir başka kula rastladığı zaman onun üzerindeki cennet elbiselerinin, hüllelerinin kendisinkinden daha güzel olduğunu görecek. Tam mahcup olacak gibiyken kendinin üstündeki hülleler, libaslar da o beğendiği gibi olacak, o hale gelecek.

Neden?

d. Cennette Üzüntü Yoktur

Çünkü cennette mahzun olmak yok. لَا

خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ *Lâ havfün aley-*

*him ve lâ hüm yahzenûn.*⁷ “Mahzunluk yok.”

Üzüntü olmadığından Allah hemen onu o hale getirecek. Tuba dalları sarkacak. Meyveler cennetteki köşküne, ağzının içine girecek. Peygamber Efendimiz bildiriyor. Eli uzandığı zaman ağzının içine gelecek.

Bir şey temenni etti mi önüne gelecek, bu cennet kaçırılır mı? Aklı olan insan bu cenneti kaçırır mı? Bu fırsat kaçır mı? Bunu kazanmak için fedakârlığa değmez mi?

Değer. Dedelerimiz canlarını vermiş.

Bizim imanımız zayıf olduğundan, İslâm hakkında bilgimiz az olduğundan, Allah'ın mü'min kullarına âhirette ne kadar güzel şeyler hazırladığını bilmediğimizden duymadığımızdan, sadece bu dünyayı, çevremizi gördüğümüzden, cahilliğimizden iyi müslüman

---

⁷ 2/Bakara, 62, 112, 262, 274, 277; 10/Yunus, 62.

olamıyoruz, Allah'ın yoluna giremiyoruz. Cennetlik amelleri işleyemiyoruz. Şeytana kanıyoruz, nefse kanıyoruz da Allah'ın istemediği işleri yapıyoruz, günahlara bulaşıyoruz, haramlara bulaşıyoruz. Yoksa cenneti bilen, cennetin güzelliğini anlamış olan insan kale gibi sağlam durur. Kimse onu sarsamaz. Kimse onu rayından çıkaramaz. Kimse onu yoldan saptıramaz.

“Eğer cennet hûrîlerinden birisi şöyle bir serçe parmağını şu dünya ehline bir gösterseydi yerler gökler o parmağın nurundan donardı, insanlar hayran kalırdı.” Yüzünü değil yalnızca parmağının ucunu gösterseydi.

“Eğer cehennemden zakkumundan bir damla dünya deryalarına damlasaydı tüm deryaları, okyanusları zehir ederdi.” Her gün bunu yiyecek insanın çekeceği azabı düşünün Bu cehennemden korkulmaz mı? Bu cennet istenmez mi?

Allah bizi cennet yolundan ayırmasın, cenneti kazananlardan eylesin. Cehennemden yoluna saptırmasın, cehennemden uzak olanlardan eylesin. *Bi-gayri hisâb* cennete girenlerden eylesin,

Ve's-salâtü nûrun. “Namaz nurdur.”

Bir kere kabirde nur olacak. Namaz, yattığı yerde başucunda duracak. O taraftan bu tarafa tehlikeyi sokmayacak, mâni olacak. Kabirdeki insana tehlikenin, azabın gelmesine engel olacak; “Bu adam namaz kılarıdı.” diyecek. Onu o tarafa yanaştırmayacak, kabirde nur olacak. Sıratıta nur olacak, âhirette nur olacak. Karanlıkta kalmak mı iyi? Aydınlık olmak mı iyi? Dünyada da nurdur. Namaz insanı gaflet karanlığından kurtarır. Günde beş vakit namaz kılan insan iyi müslüman olur. İyi müslüman olmanın çaresi, reçetesi, ilacı namazdır.

Sabahleyin gelirsın namaz kılırsın, öğlen gelirsın namaz kılırsın, ikindide gelirsın namaz kılırsın, akşamda gelir namaz kılırsın, yatsıda gelir namaz kılırsın. Günde beş defa Rabbinin huzuruna çıktığın için *sübhaneallah* dediğinden, *elhamdülillah* dediğinden, *Allahu Ekber* dediğinden, dinî duygularla aklını, kalbini yıkadığından insan nurlu olur. Yüzünde namazın nuru olur. Secdenin eseri olur, nuru olur. Yüzü, alını pırıl pırıl parlar. Namaz onu nurlandırır.

Hatta Allahu Teâlâ hazretleri eski ümmetlere bizi methederken, “İleride gelecek Ümmet-i Muhammed’in evsafı şöyle olacak.” diye eski mukaddes kitaplarda anlatırken, *سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ Sîmâhüm fî vucûhihim min eseri’s-sücûd.*⁸ “Onların yüzlerinde secdeden alametler olacak.” Secde alameti nasıl? Yüzleri pırıl pırıl olacak, pırıl pırıl parlacak. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* hazretlerinin yüzü ay gibi, güneş gibi parlardı. Bedevîlerden bir tanesi diyor ki;

“Resûlullah’ın yüzü kılıç gibi parlardı.” Karşısındaki beğenmiyor;

“Ne kılıç gibisi, ay gibiydi, güneş gibiydi.” diyor. Kılıç biraz donuk bir parlaklık oluyor. Beğenmiyor onun sözünü. “Ne demek kılıç gibi, ay gibiydi.” diyor. Onun yolunda yürüyenler de öyle olur. Namaz insanı nurlandırır. Namazsız insan nursuz olur. Namazsız insanın imanı olsa bile tehlikede, uçurumun kenarında olur. Yavaş yavaş, yavaş yavaş sapar, sapıtır, oynatır gider. Yazık eder kendisine.

---

⁸ 48/Fetih, 29.

Namaz insanı merkeze bağlıyor. Namaz insanı kurtarıyor.

إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ

*Inne's-salâte tenhâ ani'l-fahşâi ve'l-münker.*⁹ “Namaz insanı fuhşiyattan, münkerattan korur.” Namazdan çıkar münkerat karşısına gelince “Ayıp yahu!” der. “Az önce namazdaydın be, utan.” der kendi kendine, yapmaz. “Biraz sonra namaza gideceğim. Bu günahı işlersem nasıl giderim.” der, yapmaz. Namaz insanı korur. Namaz insanın korunması için reçetedir.

Problemleri olan bir aile bana gelmiş soruyor;

“Hocam babam sakat, psikolojik problemleri var. Suya okusan üflesen içsek.” Olur tabi, okumanın üflemenin de faydası var ama dedim ki;

“İnsanın sıhhatli olmasının ilacı İslâm'dır. Allah İslâm'ı indirmiş. Ailenin sıhhatli olması için Allah İslâm'ı indirmiş. Cemiyetin sıhhatli olması için Allah İslâm'ı indirmiş.

---

⁹ 29/Ankebût, 45.

İnsan müslümanca yaşarsa oturması, kalkması, yemesi, içmesi müslümanca olursa hiçbir hastalığı olmaz. Bütün hastalıklar müslümanca yaşamamaktan oluyor.

Peygamber Efendimiz'in zamanında İran'dan iki tane hekim geldi, oturdular Medine'ye yerleştiler. Tabiri caizse açtılar yazıhaneyi, "hastalar gelsin" diye bekliyorlar. İki ay durdular tek hasta gitmedi.

Neden?

İslâm kuvvetli de ondan.

İslâm'a göre yaşayan insan hasta olur mu?

Demek ki namaz nurdur. Allah bizi namazdan ayırmasın. Âhirette insanın ilk sorguya çekileceği konu namazdır. "Gel bakalım! Senin hesabına başlayacağız. Bugüne kadar namazlarını kıldın mı?"

İlk önce namazdan hesabını verecek. Kılmadıysa cezası oradan başlayacak. Onun için müslümanların beş vakit namazını kılması lazım. Eskiden cahillik edip de kılmadıklarını kaza etmesi de farzdır. Kaza edecek, ödeyecek. Âhirete borçlu gitmeyecek. Burada ödeyecek, sorgusu âhirete kalmayacak.

“Sünnetleri kılmayayım; onların yerine borçlarımı ödeyeyim, tamamlayayım.”

Hayır! Bir kere farzı kılmayarak bir edepsizlik yaptın, bir hata işledin. Şimdi de o edepsizliği kapatmak için sünnetleri kılmayıp daha küçük bir edepsizlik yapıp ondan sonra tamamlamaya çalışıyorsun. Öyle şey olur mu?

O sünnetlere devam edeceksin, ötekileri ayrı kılacaksın. Büyüklerimiz böyle demişler. Bizim mezhebimizin kanaati böyle. Bazıları; “Sünnetleri kılması doğru olmaz.” diyorlar. Hayır! Sünnetleri kılmaması doğru olmaz.

Çünkü onlar revâtib sünnetlerdir. İnsan bir hayırlı işi yapıp dururken bırakırsa suçlu duruma düşer. Onları kılmaya devam edecek, farz namazları da kaza edecek. Zaten sıdk ile aşk ile borçlarını ödemeye niyet eden bir insan, yarın ölse ödeyemese bile eksikleri sünnetlerden, nafilelerden tamamlanacak ama burada bir işi tamir ederken öbür tarafı bozmayacak. Bu şuna benzer. Sen bahçenin etrafına duvar yapıyorsun. Gidiyorsun, komşunun duvarındaki tuğlaları alıp yapıyorsun, o tarafı yıkıyorsun. Veyahut senin bahçenin öbür tara-

fındaki tuğlaları alıp yapıyorsun, bu sefer aldığı kısım açıkta kalıyor. Yani hiçbir yeri yıkmadan, yaparken bir başka tarafa zayıt vermeden yapmak lazım.

e. Sadaka İnsan İçin Delildir, Vesikadır

Ve sadakatü burhânün. “Sadaka insan için delildir. Burhandır, vesikadır.” Yani “Bu kul cimri değil; iyi niyetli bir kul, mü’min bir kul. Allah’ın emri için sevdiği şeyleri terk edebiliyor. Allah’ı daha çok seviyor. Ona alamettir.” diye vesikadır. Zekâtı veriyor, sadakayı veriyor. Cebinde olan, sevdiği parayı pulu Allah yolunda verebiliyor. “Demek ki sâdıkmış. Âşık-ı sâdık kulmuş.” diye onun için delildir. Adam sadakayı vermiyor, zekâtı vermiyor. Bu adam cimridir, pintidir. Allah kendisine 40 bölük kazanç vermiş.

“39 tanesi senin yanında kalsın, bir tanesini fakara kardeşlerine ver. Bak onlar aç açık duruyorlar. Açlıktan verem olup kan tükürüyorlar. Ver şunlara!” diyor da kırkta birini veremiyor.

“Ama hocam! Ben zekâtı veriyorum.”

Zekât, hayrın asgari çizgisidir. O çizgiyi geçmedin mi zaten cezalıdır. Asgari çizgisi zekâttır. Onun üstünde daha ne kadar verirsen

o kadar kâr edersin. Bazı büyükler var; evinin ihtiyacını ayırıp kazancının tamamını veriyor. Hz. Ebû Bekr-i Sıddîk nesi varsa vermiş. Hz. Ömer *radiyallahu anh* yarısını vermiş. Bu, imanın kuvvetiyle ilgili bir şey. Bizim fakülte- den bir profesör de çıkmış, “böyle şey olmaz” diyor. Senin aklın ermez de ondan olmaz. Sen yapamazsın, senin için olmaz. Ebû Bekr-i Sıddîk yapar; yapmış, Allah’a güveniyor, sıddık. Senin gibi cahil değil.

Muhterem kardeşlerim! Profesör olmak insanı cahillikten kurtarmaz. Ben de profesörüm. Profesörlere çok önem vermeyin, hiç önem vermeyin. İnsanın asıl profesörlüğü takvâdadır. Takvâ ehliyse, Allah’tan korkuyorsa kıymetlidir. Yoksa o diplomalardan hepimizde kaç tane var, kıymeti yok. Allah’tan korkmayı, Allah’ın azabından kendisini korumayı, Allah yolunda yürümeyi, dinin inceliklerini öğrenememişse o adam boşuna böbürlenmesin çünkü Allah yolunun cahili. Dünyadaki bilgi de dünyada kalır. “Ben ortopedi profesörüyüm, kalp mütehassısıyım, kemik mütehassısıyım, ziraatçiyim, veterinerim, domates

mütehassısıyım, keten mütehassısıyım.” Bunlar dünyada kalır. Domates, keten öbür tarafa gitmeyecek ki! Mühendislik mimarlık öbür tarafa gitmeyecek ki! Allahu Teâlâ hazretleri kişiye orada yakuttan sütunlar üzerinde yetmiş bin odalı köşk verecek. Sen burada onun hesabını bile yapamazsın, beceremezsin. Onun betonarme zeminini nasıl yapacak? Şaşıırıp kalırsın. Zaten senin hesabın orada geçmez.

Ve sadakatü burhânün. “Sadaka insanın -has müslüman olduğunun- delilidir, burhanıdır.”

Ve sabru dıyâ. “Sabır da ışıktır.” “Sabra neden ışık demiş?” diye aklıma takıldı kaldı. Sabır, “ziya” demek, “etrafa ışık” demek, “nur, parıltı” demek. Mesela Kur’ân-ı Kerîm’de güneşe “dıyâ” deniliyor; kamere, aya “nur” deniliyor. Çünkü ay, güneş gibi doğrudan doğruya ışık kaynağı değil, sadece yansıtıcı; parıldıyor. O sadece nur. Fakat güneş ışık saçıyor. O dıyâ, bu nur. Sabra “ziya” demiş. Demek ki sabır ışık saçıyor, sabrın her tarafa faydası var.

إِنَّمَا يُوفَى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ

*Innemâ yüveffe's-sâbirûne ecrahüm bi-gayri hisâb.*¹⁰ “Allah, sabırlılara çok fazla sevap veriyor.” Onun için sahabe-i kirâm yoksulluktan çok yüksek merteye kazanmışlar. Tabi biz o kadar merteye kazanamıyoruz. Çünkü mihnet, meşakkat ve sabırla mânevî derece daha çabuk yükseliyor. Hatta bir hadîs-i şerîfte Peygamber Efendimiz;

“İnsanlar hastalıktaki, beladaki mânevî kazançlarının ne kadar çok olduğunu bilselerdi sıhhatli olmaktan ziyade hasta olmayı isterlerdi.” buyuruyor.

Tabi millet hasta oldu mu “Nasıl kurtulacağım?” diye çare arıyor. Ama ecri var, sevabı var. O bakımdan sabır ziyadır, ışıktır. Sadece bir pırıltı değildir, etrafı da aydınlatır. Sabreden insanlar çok büyük başarı sağlarlar. Şimdiye kadar da insanlara büyük hizmetleri onlar sağlamışlardır. Çünkü hizmetler sabırla olur. Sabır güzel huyların en başında gelir. Dervişe de en çok sabır lazımdır. Tabi sabır çeşitlidir. Ama bir yerde üç çeşidini belirtmişler:

---

¹⁰ 39/Zümer, 10.

Birisi; “Mihnetlere, meşakkatlere, ağrılara, sızılara, belalara, musibetlere, hastalıklara, can sıkıntılarına sabır.” Bu bizim bildiğimiz sabır. İkincisi; “İbadetlere taatlere, cennet yolunda yürümeye sabır.” Bu da ayrı bir sabır türü; bir yapıp bir bırakmıyor, bir gidip bir durmuyor, bir yürüyüp bir düşmüyor. İbadet ve taatlerde müdavim olmaya sabırla devam ediyor. “Sebatkâr, sabit kadem olmak” mânasına.

Buna bir de “Allah’a sabretmek” diyorlar. İnsan mârifetullahta ilerledi mi Allahu Teâlâ hazretlerinin esmâsını öğrendi mi her güzelliği yaratanın, her güzelliğin kaynağının O olduğunu anladı mı, o güzelliğe nasıl sabredek?

Şifâ-i Şerîf’te okumuştum; bir mübarek zât her akşam yatarken dua ediyormuş: “Yâ Rabbi! Hiç olmazsa bugün canımı al, sevdiğime kavuşayım.” diyormuş. Her gece yattığı zaman; “Canımı al da sevdiğime kavuşayım, dayanamıyorum.” diye dua ediyormuş. Bir de insanın sevdiğine kavuşma sabrı. Tabii insanların dereceleri farklı oluyor, derece de-

rece oluyor. Böyle âşık-ı sâdıklar, öyle sabırlılar olmasaydı İslâm buralara gelir miydi? Üç kıtaya yayılır mıydı, beş kıtaya yayılır mıydı? Biz ufacık şeylere tahammül edemiyoruz. Yığınla müslümanız ama hepimizi toptasak bir şey etmiyor, bir işe yaramıyoruz.

Ne sabır var ne şükür, ne güzel huy var ne temizlik. Hepimiz kusurluyuz. Al bu çürük elmayı, ayır.

Bu da çürük, bunu da ayır.

Doğru düzgün, çürüksüz böceksiz bir şey çıkmıyor. Kurtlanmış, bozulmuş. Kirlenmiş, çürümüş durumdayız.

Sapasağlam olsak çok işe yarayacağız ama çürük müslümanız. Peygamber Efendimiz; “Âhir zamanda müslümanlar selin üstündeki çerçöp gibi olacak.” buyuruyor. Sel akıyor güldür güldür. Onun üstünde saman tanesi, çöp tanesi, yaprak vesaire o kadar. Yani bir işe yaramıyor, sele kapılmış gidiyor. Kendisinin inisiyatifi yok. Bir Batı Medeniyeti var. Amerika televizyon şebekesini, haberleşme şebekesini kurmuş. Gazetelere sahip olmuş, hâkim olmuş. Bütün milletleri Amerikan kültürüyle

yetiştiriyor. “Batı Kültürü” diyoruz. Bir sel güldür güldür geliyor; müslümanlar da üstünde çöp gibi. Giyimleri onlar gibi, davranışları onlar gibi, düşünceleri onlar gibi, dünyaya sapsmaları onları gibi. Yahu senin Amerika’dan farklı, müslümanca bir halin yok mu? Hiçbir farkı yok, öyle gidiyor. Kendisinin pırıl pırıl şahsiyeti yürümüyor. Allah bizi has müslüman eylesin.

f. Kur’ân-ı Kerîm ya Lehine ya da Aleyhine Delildir

Ve’l-Kur’ânü hucetü’l-letî eyyü aleyke. “Kur’ân-ı Kerîm -ey mü’min- senin ya lehine delildir ya da aleyhine delildir.”

Kur’ân-ı Kerîm davacı olacak. Senin karşında, senin yakana yapışacak. Yâ Rabbi! Beni okumadı. Okudu, dinledi de tutmadı, uygulamadı.” diye davacı olacak. Allahu Teâlâ hazretleri Kur’ân-ı Kerîm’i insanlığa indirmiş olduğu için kıyamet gününde diyecek ki; “Ben size Kur’ân-ı Kerîm’i indirmedim mi? Peygamber gönderip de size vahyedip vahiylerimi Kur’ân-ı Kerîm’de bildirmedim mi? Namazın, zekâtın, cihadın farz olduğunu bilmiyor muydunuz. Niye yapmadınız?” diyecek.

Yapmamışsa aleyhine, yapmışsa lehine delil olacak.

“Yâ Rabbi! Senin yolunda şunu yaptım.”

“Neye dayanarak yaptın kulum?”

“Kur’ân-ı Kerîm’de okudum, yâ Rabbi! Büyüklerimiz anlattılar, ben de onu uyguladım.”

“Tamam. Haktır, gerçektir, doğrudur. Ben de sana mükâfatını vereceğim.” diyecek. Lehine veya aleyhine delil olacak. Kur’ân-ı Kerîm, insandan davacı olacak veya şefaatçi olacak.

“Yâ Rabbi! Bu beni okudu, uyguladı, beni sevdi, bana uydu.” diye şefaatçi olacak.

“Yâ Rabbi! Bu beni dinlemedi, uygulamadı, bana tâbi olmadı.” diye tâbi olmayanlardan davacı olacak.

Rabbimiz Kur’ân-ı Kerîm’i bize şefaatçi eylesin. Kur’ân-ı Kerîm’i sevmeyi nasip eylesin. Kur’ân-ı Kerîm’e uymayı nasip eylesin.

Peygamber Efendimiz sizlere ve bizlere emrediyor;

g. Evlatlarınızı Üç Ana Esasa Göre Terbiye Edin...

“Evlatlarınızı Kur’ân-ı Kerîm kıraati üzere yetiştirin. Üç ana esasa göre terbiye edin. ‘Bir, Resûlullah’a muhabbet etmek, onu sevmek ve saymak esasına göre yetiştirini.”

Çocuk kurulmuş saat gibidir.

“Anlat bakalım evladım, Peygamber Efendimiz kim?”

Peygamber Efendimiz deyince onu bil-
sin ve sevsin. Öyle yetiştireceksin. “Hadi ba-
kalım evladım!” dedin mi pırıl pırıl, cıvıl cıvıl
söyleyecek; Efendimiz’i anlatacak, ona sevgi-
sini anlatacak. Sonra;

“Peygamber Efendimiz’in ehl-i beyti-
nin sevgisiyle yetiştirin.” Peygamber Efendi-
miz’in yolunda gidenleri sevecek. Ulemâyı se-
vecek, fuzelâyı sevecek. O sevgi olmadan da
bir şey olmuyor.

Üçüncüsü; “Kur’ân-ı Kerîm okumak
üzere yetiştirin.” Kur’ân-ı Kerîmi okumasını
bilecek, mânasını öğrenecek, ezberleyecek.
Arapça öğreteceksiniz. Çocuklarınızı öyle ye-
tiştireceksiniz.

كُلُّ النَّاسِ يَغْدُو فَبَايِعَ نَفْسَهُ فَمُعْتِقُهَا أَوْ
مُؤَبِّقُهَا

Küllü'n-nâsi yağdû fe-bâyi'un nefsehû fe-mu'tikuhâ ev mûbikuhâ. “Er kişi sabahleyin kalkıyor bir güne başlıyor; evinden çıkıp gidiyor, günlük bir şeyler yapıyor ya o zaman nefisini esirlikten kurtarıyor. Yani cehenneme düşmekten, nefse şeytana esir olmaktan, kötü âkibete uğramaktan kurtarıyor. Ya da nefisini helak ediyor.”

Rabbimiz bizi âzâd olanlardan eylesin. Nefisini helak edenlerden eylemesin.

Birisi sormuş; “İnsân-ı kâmil neden meleklerden daha efdaldir?”

Şu bakımdan daha efdaldir. Allah melekleri kendisine hiç âsî olmayan ve *yef'alûne lâ yü'merûn* “emredildikleri şeyleri icra eden” varlıklar olarak yaratmıştır. Melekler vazifeli varlıklardır.

Benzetmek gibi olmasın- diyelim ki bir jeneratör çalışıyor, vazifesi nedir?

Çalışıp elektrik üretmektir. Dönüyor dönüyor, çalışıyor, elektrik ve enerji sağlıyor. Yaratılışı odur. Yapılış gayesi odur. Meleklerin

de vazifeleri vardır. Yaratılış şekli öyle olduğundan o vazifeleri yaparlar. İnsanoğluna ise Allah hem iyi olma kabiliyeti vermiştir; akıl vermiştir, kalp vermiştir hem de yanında kötülüğe kayacak imkânlar, tehlikeler vardır. Nefis vermiştir, şeytanı musallat etmiştir. Dünyada ayağına takılan, onu yoldan çıkaracak çeşit çeşit şeyler vardır. Binaenaleyh iyi de olabilir, kötüye de gidebilir. Aklının, kalbinin gösterdiği istikamette çalışıp fedakârlıklar yapıp da kendisini zorlayarak iyi tarafa gittiği zaman daha büyük bir gayret sarf etmiş olduğundan, yaratılışında iyiye de kötüye de meyil olduğu halde iyi tarafı tercih etmiş olduğundan insân-ı kâmil meleklerden de üstün oluyor.

***

SORULAR-CEVAPLAR

Soru: Resim olan bir yere melek girmez. Bir evde resim olsa kirâmen katibîn melekleri de girmez mi? Onların sevap ve günahları nasıl yazılır?

Cevap: “Resim olan yere melek girmez” derken “rahmet melekleri girmez” de-

mek istenir; azap melekleri girer. Oradaki melekten kasıt rahmet melekleri, rahmet getiren melekler; “Kula iyilik getiren, hayır getiren rahmet melekleri girmez.” demektir. Kirâmen kâtibîn kişinin yanında dolaşır, her yerde bulunur; sevaplarını, günahlarını yazarlar. Ayrıca insanın vücudunda bulunan 360 tane melek vardır. O melekler ondan ayrılmazlar. Âzâlarını korurlar, vazifelerini yaparlar. O melekler ondan ayrılmazlar. “Rahmet melekleri gelmez, ev rahmete ermez, evde rahmet âsârı görülmez.” demektir. Yoksa günah işlediği zaman azap meleği gelir. Eceli gelmişse Azrail *aleyhisselam* gelir. Cebrail gelir, Diğer melekler gelir, vazifeli olanlar gelir.

Soru: Şâfiîler’in Cuma namazı kılabilmeleri için cemaatte 40 Şâfiî olmak gerektiği için onlar Cuma’yı terk edebilirler mi?”

Cevap: Şâfiî mezhebinin Cuma namazının îfâsı için başka şartları var, bizim Hanefîler gibi değil. Daha başka prensipleri var. Onların da yine terk etmemeleri lazım. Çünkü Peygamber Efendimiz; “Şâfiî olan terk edebilir.” gibi bir şey söylememiş. Öyle bir kapıyı açacak gerekçe yok. “Mazeretsiz üç Cuma’yı terk

eden kimsenin kalbi mühürlenir.” diye bildirmiştir. Onların da Cuma’yı terk etmemeleri, tedbirlerini kendi mezheplerine de riayet ederek sağlamaya çalışmaları gerekir.

Soru: “Cuma namazının sıhhatinin şartlarından biri de şehirde kılmak.” deniliyor. Bundan bahseder misiniz?

Cevap: Eskiden yerleşme yerleri çok küçüktü, nüfus azdı. Mesela Medine-i Münevvere küçücük bir köy halindeydi. Şehirden maksat, içinde memuru, kadısı, vazifelisi bulunan yerdir. Mesela dağda yaylada beş tane çadır bir araya gelmişler. Tabi buna “oba” diyoruz. Şehir olmuyor. “Mezra” diyorlar. Yoksa yerleşik şeyler. İslâmî mânada bizim köylerimiz bile bugün birer şehir gibidir. Çünkü memurları vardır, vazifelileri vardır. Belki bazı köyler bu tanıma girmez ama çoğu girer. Bazen de sonradan belediye oluyor, giriyor. O bakımdan o zamanki durumlardan biraz daha farklıdır. O zamanki şehir kavramını bu günkü şehir kavramıyla karıştırmamak lazım. İçinde kadılık bulunan, içinde devletin memurunun olduğu, İslâm devletinin memurunun olduğu

yer şehir sayılmış, orada Cuma namazı kılınmıştır.

Bugün de bizim memleketimizde cami olan, içinde devletin müessesesi olan ve “Cuma kılınsın.” diye müsaade edilmiş olan yerler şehir hükmündedir. Diyelim ki bizim burası, Sapanca’dan ayrı, biraz uzakta bir yer. Ama Cuma kılınmasına müsaade edilmiştir. O zaman burası şehir sayılır, yerleşme yeridir; imkânları vardır, beton binaları vardır, çadırlarla konulup göçülen bir yer durumunda değildir. Cuma namazı için müsaade edilen yerler köy gibi de olsa şehir sayıldığından kılınıyor. Belediye de olsa nahiye de olsa kılınabiliyor.

Soru: Namaz kılariken pantolonu çekmenin mahzuru var mıdır?

Cevap: Vardır, mekruhtur. Hatta çok fazla çekerse biliyorsunuz “Amel-i kesîr namazı ifsad eder.” Çok olmamasına dikkat etmek lazım. Müslümanların bu gibi durumlardan kurtulması için çekmeye lüzum kalmayacak şekilde bir pantolon giymesi tavsiye olunur. Namazı bozmaz ama mekruhtur. Olmasa daha iyi.

Soru: Kur'ân-ı Kerîm'de sûrelerin esrârı var. Mesela Vâkıa sûresini okuyan fakirlik görmez. Bu sûreleri okuyan herkes bu lütfa erer mi?

Cevap: Allah'ın vaadi haktır, okuyan erer. Sahabe-i kirâm öyle yapmışlardır. Tabi duaların kabul olmama durumları da vardır. Bazı ibadetler, bazı dualar kabul olunmaz. O kabul olmama mahzurlarından salim olmak lazım gelir. Mesela Allahu Teâlâ hazretleri, ihlâs ile yapılmadığı zaman bir ibadeti kabul etmeyeceğini beyan ediyor. Binaenaleyh kişide ihlâs yoksa o amel kabul olmayacaktır. Bağlantısı ana şebekeden kesiktir. Şartı yerine gelmemiştir. Âyet-i kerîmede bildiriliyor:

إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ *Innemâ*

*yetekabbelu'l-lâhu mine'l-müttekîn.*¹¹ “Allah, müttakî kulların ibadetlerini, hayırlarını kabul eder.” Takvâdan yoksun insanlarınkini kabul etmez, reddedebilir. Mesela riyakârınkini kabul etmez, ucup sahibininkini kabul et-

---

¹¹ 5/Mâide, 27.

mez, kibirlininkini kabul etmez. Bu gibi ayıplardan salim olmak şartıyla herkes bu s relerin sırrına erer. Yani bu s renin o hassası tamamıdır da kişide genel olarak kabul olunmama durumları varsa, yolu kesikse kabul olmuyor. Tabi onunki s reden dolayı değil ihl ssızlıktan, riy dan dolayı kabul olmuyor. “Herkesinkini kabul eder ama kabul edilmeme cezalarına uğramış olanlar müstesna.” demek lazım. Amellerinin kabul edilmeme cezasına uğramışlardan olmamak lazım.

Onlar kimlerdir?

“İhl ssızlar, takv sızlar, riy  ucup ve kibir sahipleri hadîs-i şerîflerde bildirilen kusurları olanlar.”

Onun için tasavvuf çok önemli oluyor. Mesela namaz.

Namaz kabul olur ama kimden kabul olur?

Mesela bazı kimselerinkini Allah kabul etmiyor. Namazı onu Allah’tan uzaklaştırmaktan başka bir işe yaramıyor. Oruç kabul olur hem de Allah kat kat sevap verir ama bazı kimselerin orucunu da kabul etmiyor; onlar için oruç akşama kadar a ve susuz kalmaktan

başka bir işe yaramıyor. Gece ibadeti çok sevaplı, çok makbuldür ama bazı insanlarınkini kabul etmiyor. Hadîs-i şerîften biliyoruz ki; “Adamın yediği haram, içtiği haram, her şeyi haram. Ondan sonra elini açmış, ‘Yâ Rabbi! Yâ Rabbi!’ diyor, bir şeyler istiyor. Her şeyi haramken Allah onu nasıl kabul etsin?” diyor. Demek ki haram lokma yemişken kabul olmaz. Sonra biliyoruz ki Allah, bid’at ehlinin farzını, nafilisini, haccını, orucunu, sadakasını kabul etmiyor; hadîs-i şerîfte bildiriliyor. Adam bid’at ehliyse dinde uydurma yapmış, sünnette olmayan şeyler çıkarmışsa onu da kabul etmeyecek. O zaman tabii, bu genel kabul olmama kusurları bulunan bir insanın ibadeti ve duası kabul olmayacak.” demektir. Onlardan salim olmak lazım. Tasavvufu bilmek lazım, amellerin kabul olma şartlarını bilmek lazım. İnsan onları bilmedi mi çok yazık olur. “Allah niçin orucu kabul etmiyor? Allah niçin namazı kabul etmiyor?”

İhyâ’yı okuyun. İhyâu ulûmü’ d-dîn’i okuyun. Bu sebepleri orada gayet güzel anlatıyor. Veya biz böyle söyledikçe not alın.

Bak işte bid'at ehlinin duasını, ibadetini Allah kabul etmiyormuş. Bu hatırınızda kalsın. Buna benzer şeyleri de böyle hatırınızda tutun.

Soru: Üniversite öğrencisiyiz, Cuma vaktinde dersimiz var. Ne yapmamız gerekir?

Cevap: Mümkün olduğu kadar gitmeye çalışacaksınız. Gitmezseniz kusurlu, veballi oluyorsunuz. Kusurun bir kısmı sizi Cuma'ya götürmeyenlere yüklenir; belki Allah sizi affeder, belki sizi de cezalandırır. Allah yardımcınız olsun. Gitmeye gayret etmek lazım. Üniversitelerde bazı mason hocalar vardır, dinsiz hocalar vardır. Dersi inadına Cuma saatine koyarlar. Bizim fakültede bir dinsiz hoca vardı, hem de ileri derecede mason. Dersine çok önem verirdi. Yoklama yapardı, gelmeyenlere sıfır atardı ve sınıfta kalma durumu olurdu. Mel'unluğundan, domuzluğundan, hainliğinden derslerini tam Cuma saatine koyardı. İşte böyle şeyler oluyor. Tabi bunlarla topluca uğraşmak, mücadele etmek lazım. Bu gibi mel'unlukları, domuzlukları yaptırtmamak lazım.

Soru: Görev yapmış olduğum yerde Kâdirî olan bir cemaat var. Onların cehrî zikirlerine katılabilir miyim? “Cehrî zikir yapmanın Nakşîliği düşer.” diye bir anlayış var, doğru mu?

Cevap: Hayır, yanlıştır. Öyle şey yok! Zikir cehrî de olabilir hafî de olabilir. Bid’at ehli olmayan, iyi, has bir kardeş topluluğunun zikir yaptığını görürseniz katılırsınız. Ulu Cami’ye gittim. Baktım sabah namazından sonra birileri bir şeyler okuyorlar. Yanaşırım, ben de istifade ederim. Hayırlı bir işe, bir ibadete, taate iştirak edilir. Ama bid’at ehli, yalan yanlış iş yapanlar olursa onlara uymak gerekmez. “Nakşîliğin düşmesi” diye bir şey yoktur. Kaldı ki zaten bizim Hâlidî tarikatının de beş tarikatle bağlantısı, icazeti vardır. Kâdirîlik tarafı da vardır. Onun için böyle düşme gibi bir şey olmaz. Nakşî tarikatının bazı büyükleri de cehrî zikri tavsiye etmiş ve uygulamışlardır. Onun için bu, yanlış bir söz. Cehrî de olur hafî de olur. Hafî zikrin sevabı çoktur, kalbî zikrin sevabı yetmiş kat daha çoktur. Cehrî zikir de bazen yapılır ve gerekebilir. İnsan ilk başlangıçta iken cehrî zikirle

aşkı şevki daha arttığından öyle de olabilir. Biz de tavsiye edebiliriz, onun bir mahzuru yok. Böyle bir şeye katılabilirler.

Soru: Kendisini yenilemek; İslâm'ı yaşamak ve günahlardan korunmak isteyen bir talebe ne yapsın?

Cevap: Yenilenmenin şartı tevbe etmektir. Tevbe de günahların hepsinden kat'i olarak kesilmektir. İşlemekte olduğu günahlardan kesilecek. İlim yoluna girsin; her gün biraz âyet biraz hadis biraz fıkıh okusun. Okuduklarını da uygulasin. Böylece gayet güzel yenilenir.

Soru: Mustaz'af müstekbire rıza gösteren mi yoksa güç yetiremeyen midir? Müstekbirlerin yaptıkları zulme mustaz'aflar da ortak mıdır?

Cevap: Kur'ân-ı Kerîm'de âyet-i kerîmede şöyle buyuruluyor:

إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّيْتُمُ الْمَلَائِكَةَ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ قَالُوا
 فِيمَ كُنْتُمْ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الْأَرْضِ
 قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فِيهَا
 فَأُولَئِكَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَسَاءَتْ مَصِيرًا إِلَّا
 الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانَ لَا
 يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَلَا يَهْتَدُونَ سَبِيلًا فَأُولَئِكَ
 عَسَى اللَّهُ أَنْ يَغْفُو عَنْهُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا

*Inne'l-lezîne teveffâhümü'l-melâiketü zâlimî enfüsihim.*¹² “Nefislerine zulmetmiş, günahkâr bir şekilde iken ölüm kendisine gelmiş, vefat edecek olan insanlar.” *Kâlû fîme küntüm.* “Melekler onlara der ki; ‘Ne haldeyiniz? Siz böyle günahkâr durumdasınız. Haliniz neydi?’” *Kâlû künnâ müsted’afîne fi’l-ard.* “Biz yeryüzünde horlanmış, ezilmiş, zayıf bulunup da üstüne tepesine binilmiş insanlardık.” *Kâlû elem teküm ardu’l-lâhi vâsiaten fetühâcirû fîhâ.* “Madem böyleydi, yeryüzü geniş değil miydi? Başka tarafa hicret etseydiniz.

¹² 4/Nisâ, 97-99.

O zalimlerin zulmünden kaçıp başka bir diyara göçseydiniz.” *Fe-ülâike me’vâhüm cehennem ve sâet masîrâ*. Bu mazeret olmuyor. “Zayıftık, başkaları bize baskı yaptı, günah işledik de ondan bu durumdayız.” diyenler için bu mazeret sayılmıyor. “Bunlar cehenneme gidecekler.” *Ve sâet masîrâ*. “O gidecekleri cehennem ne fena yerdir! Orada ne azaplar görecekler, ne işkenceler çekecekler.” *İlle’l-müsted’afîne mine’r-ricâli ve’n-nisâi ve’l-vildâni*. “Bu cezaya uğramaktan bazı adamlar bazı kadınlar ve bazı çocuklar müstesnadır.” *Lâ yestetî’ûne hiyeten ve lâ yehtedûne sebîlâ*. “Çare bulamayan, çıkış yolu bulamayan, mazeretleri dolayısıyla yerinden gidemeyenler müstesna.” *Feülâike asa’l-lâhu ve’l-ya’füve anhüm*. “Umulur ki Allah onları affeder.” *Ve kâna’llâhu afüvven ğafûrâ*. “Allah çok affedicidir, çok mağfiret edicidir.”

Demek ki mustaz’af; “Zayıf olduğu, güçsüz olduğu görülüp de zalimlerin tepesine binmiş olduğu kimseler.” demektir. Mustaz’af; mazlum ama tepesine binilmiş, horlanmış, zayıf bulunmuş kimseler. Onların tepesine çıkan-

lara da “müstekbir” derler; kibirli, zalim kim-seler. Okuduğumuz âyet-i kerîmeden anlaşıl-dığına göre mustaz’afın iki çeşidi var.

“Başka yere göçüp de o kendilerini hor-layıp tepelerine binen insanların zulmünden kurtulma gücü olduğu halde gitmeyenler, ce-henneme gidecek.” “Sıyrılmaya gitmeye gücü yetmeyen, hicret etmeye çare bulamayanlar belki Allah tarafından affedilecektir.” denili-yor.

Soruya dönüp gelecek olursak bir kere “Müstekbirlerin yaptıkları zulme mustaz’aflar ortak değildir.” Zaten birisi baskıyı yapan öte-kisi baskıya uğrayandır. “Rıza gösteren mi güç yetiren mi?” diyor. Rıza göstermek bahis ko-nusu olmaz. Küfre rıza küfürdür, zulme rıza zulümdür. Rıza gösteren kimse onlardan olur. Rıza bahis konusu değil. Güç yetirememek ba-his konusu. Veyahut o baskıdan kendisini kur-tarıp da Allah’ın sevdiği amelleri işlemeyi ba-şaramamak bahis konusudur. Yoksa bir insan birisinin günahına rıza gösterirse o günahı işle-miş gibi günaha girer.

Bir kimse; “Efendim filanca akrabam Sapanca’nın Taksim Oteli’nde içkili bir düğün

yaptı. Dansözler geldi, oynadılar. Su gibi içkiler içildi. Avrupa'dan votka geldi, viski geldi. Adam zengin olduğu, bir tanecik de oğlu olduğu için böyle bir şanlı düğün yaptı. Sapanca böyle bir düğün görmemiştir. Benim de param olsa benim de bir tanecik evladım olsa ben de böyle yapardım.” dese günaha rıza göstermiş hatta tasvip etmiş olduğu için aynı günahı o da işlemiş gibi olur. Günaha rıza gösteren günaha girer. Zulme rıza gösteren zalim olur. Küfre rıza gösteren kâfir olur. Öyle şey yok! Rıza bahis konusu değil, güç yetirememek bahis konusu. Güç yetirememekte iki durum var. Başka yere hicret edecek, kendisini o baskıdan kurtaracak. Ona da güç yetmiyorsa artık onları da belki Allah affeder. Yani ibadetini yapıyor, tatini yapıyor ama zorla. Adam zorla başını açtırıyor. Mesela askeri dikmiş başına, köyü kuşatmış; Bulgar. Çağırıyor adamı; “Gel buraya! Senin adın Kostantin!” diyor. “Yok, benim adım Mehmet.” diyor. “Yok, senin adın Kostantin, öyle yazacağım.” diyor. “Ben eskiden beri Mehmet'im, Mehmetliğimi değiştirmem.” deyince öldürüyor. Onun öldüğünü gören ikincisi, baktı başka çare yok; “Senin adın Hristo!”

dediği zaman “peki” diyor. Böyle çaresiz olanları belki Allah affeder. Gücü yetenlerin başka yere, selametli yere gidip de Allah’a ibadet etmeye çalışması lazım. Salih, halis bir şekilde ibadetini yapabileceği yere gitmek müslümanlar için gereklidir.

Soru: Bir dershanenin yapacağı deneme imtihanı Cuma namazına denk gelirse ne yapmak gerekir?

Cevap: O imtihan bir seviye imtihanıdır, Cumayı tercih etmek gerekir. Cuma farzdır, deneme imtihanı farz değildir. Bu kadar basit bir şey. Ne üniversiteye girmek farzdır ne başka şey. Cuma farzdır. Her şeyini ona göre ayarlayacak. Gidecek, para verirken söyleyecek. Veyahut Cuma namazı vaktinde deneme imtihanı yapmayan bir dershaneye gidecek.

Soru: Cenâb-ı Hak Kur’ân-ı Kerîm’de ‘biz’ ifadesini kullanıyor, sebab-i hikmeti nedir?

Cevap: Ona “azamet sîgası” derler. Arapça’nın özelliğindedir. Arap dilinde ululuk, azamet, celal, büyüklük, izzet göstermek için “biz” sîgası kullanılır. “Çoğul” mânasına

değildir, Allah'ın azametini gösterir. Tevazuun çeşitli şekilleri vardır ya. Mesela “âcizâne” diyoruz, “bendeniz” diyoruz.

“Bendeniz” ne demek?

“Köleniz” demek.

Kimsin sen? diyor mesela.

“Bendeniz filancaym efendim!” Yani “köleniz” diyor.

Neden bu?

Tevazu sîgası. Kula yakışan tevazudur. Allahu Teâlâ hazretleri azamet sahibi, kibriya sahibi, celal sahibi olduğundan ona da azamet nûn'u derler. “Biz azîmü'ş-şân” der. Orada çokluk, kesret, cemi bahis konusu değildir. Ayrı bir sîgadır. Arapça'nın özelliği. İngilizce'de buna benzer ne vardır?

İngilizce'de kibarlık için “your” derler. “Your” aslında “siz” demektir. “Sen” demek istediğiniz kimseye dahi “siz” derler. “Kibarlık olsun.” diye. Karşısındaki bir kişidir.

“Sizin isminiz nedir efendim, siz nereden geldiniz efendim?”

Etrafında başka kimse mi var?

Hayır. Bir kişidir ama “your” diye hitap ederler. “You” demez “your” der. Yani “siz

sîgası.” Bazı dillerde böyle şeyler vardır. Bir kişi olduğu halde “siz” diyor. Ayrıca “siz” mânasına gelen kelime yine “siz” olarak kullanılır. Nezaket olarak “sen” kelimesi kullanılmıyor, “siz” kullanılıyor. Orada nezaket olarak bir kişi muhatabına “siz” diye hitap ediyor. Burada da azamet göstermek için bir kişi, mütekellim yani birinci şahıs “biz” ifadesi kullanıyor.

Bu Arapça'nın özelliğidir.

Allah hepinizden razı olsun.

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN
21 Rebîü'l-Evvel 1410 /
21.10.1989

[Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

